

Jaunimo reikalų departamentas
prie Socialinės apsaugos ir
darbo ministerijos

DRAUGIŠKOS JAUNIMUI SAVIVALDYBĖS REKOMENDACIJOS

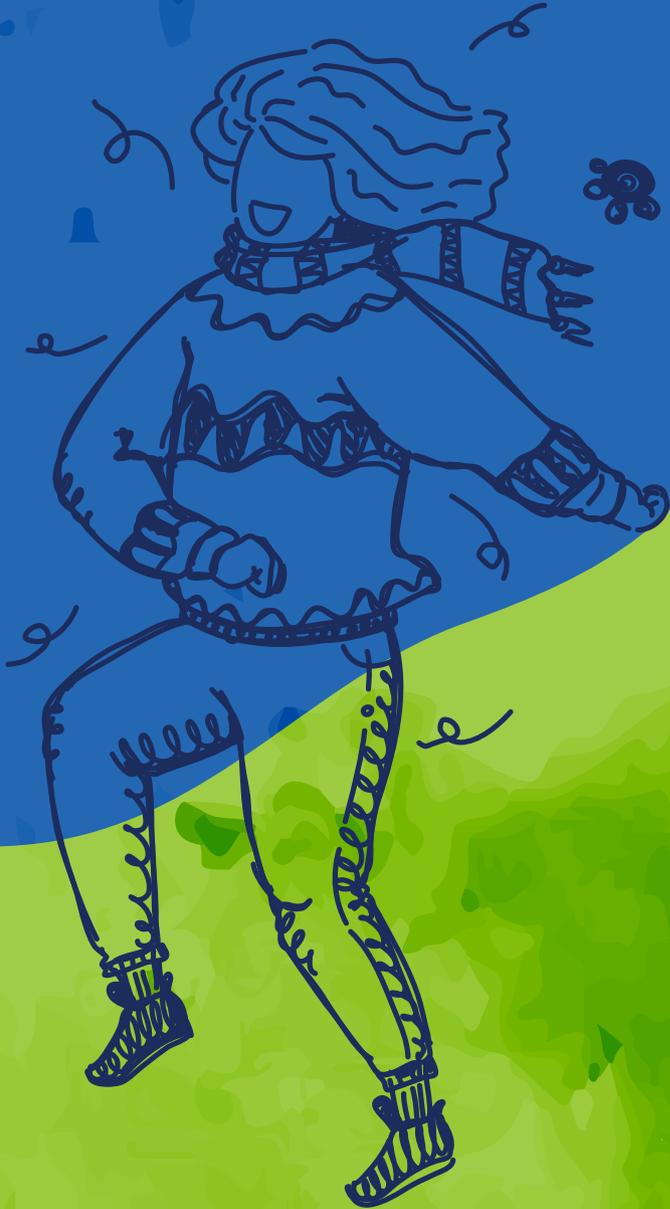

Leidiny s parengtas bendradarbiaujant
su Lietuvos jaunimo organizacijų taryba ir su
Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra

Antras leidiny s 2020 m.

Turinys

05	Įvadas	31	Jaunimui palanki infrastruktūra, paslaugos
11	Verslumo, darbo vietų kūrimo programos	41	Paskatos jaunimui (stipendijos, būstas ir t.t.)
17	Jaunų žmonių įtraukimas į sprendimų savivaldybėje priėmimą	47	Draugiškas jaunimui savivaldybės įvaizdis
25	Įvairių jaunimo iniciatyvų finansavimas		

Įvadas

Savivaldybėms, siekiančioms tapti patraukliomis jauniems žmonėms, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – JRD), bendradarbiaujant su Lietuvos jaunimo organizacijų taryba ir Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, parengė draugiškos jaunimui savivaldybės rekomendacijas. Rekomendacijos paremtos įvairių savivaldybių ir organizacijų gerąja patirtimi. Šiame leidinyje yra detalios aprašytos rekomendacijose išskirtos priemonės, kurios padės savivaldybėms tapti labiau pritaikytoms ir patrauklesnėms jauniems žmonėms. Leidinys skirtas savivaldybių administracijoms, savivaldybių jaunimo reikalų taryboms, savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriams ir kitoms jaunimo politikos įgyvendinimo suinteresuotoms šalims, siekiant pateikti draugiškos jaunimui savivaldybės pagrindines kryptis bei savivaldybių turimus geruosius pavyzdžius. Siekiant, kad savivaldybė būtų draugiška jaunimui, yra išskiriamos šios pagrindinės rekomendacijos:

- Verslumo, darbo vietų kūrimo programos;
- Jaunų žmonių įtraukimas į sprendimų savivaldybėje priėmimą;
- Įvairių jaunimo iniciatyvų finansavimas;
- Jaunimui palanki infrastruktūra ir paslaugos;
- Paskatos jaunimui (stipendijos, būstas ir t.t.);
- Draugiškos jaunimui savivaldybės įvaizdis.

Šiame leidinyje galima plačiau susipažinti su kiekvienos iš šių rekomendacijų aktualumu, problematika ir savivaldybių bei organizacijų geraisiais pavyzdžiais. Susipažinus su geraisiais pavyzdžiais savivaldybėms siūloma įsivertinti, kiek jos prisideda prie jaunimui palankių sąlygų kūrimo tam tikroje srityje, kokias praktikas ji vykdo ir ar jos yra kokybiškos – šiuo įsivertinimo tikslu šalia kiekvienos siūlomos priemonės palikta vieta savivaldybei įsivardinti savo turimas gerąsias praktikas. Įgyvendinant bet kokią priemonę savivaldybėms rekomenduojama atsižvelgti į šiuos aspektus, parodančius priemonės aktualumą, tikslingą įgyvendinimą ir rezultatą:

1

Atlikta situacijos analizė: Ar savivaldybė nusistatė pagrindines tikslines grupes, kurias tikisi pritraukti? Kokias stiprybes gali išnaudoti savivaldybė pritraukdama jaunus specialistus?

2

Numatyti konkretūs veiksmai: Ar, atsižvelgiant į situacijos analizę, planuojami konkretūs veiksmai?

3

Užtikrintas pakankamas resursų kiekis įgyvendinti veiksams: Ar skiriama pakankamai laiko, finansinių ir žmogiškųjų resursų užtikrinti veiksmų įgyvendinimą?

4

Informavimas: Ar savivaldybė prieinamomis ir suprantamomis formomis pateikia jauniems žmonėms informaciją apie konkrečias priemones?

5

Konsultavimas: Ar savivaldybė sudaro sąlygas jauniems žmonėms konsultotis dėl konkrečių priemonių?

6

Prieinamumas: Ar sudėtinga pasinaudoti siūlomomis priemonėmis? Ar nėra perteklinių procedūrų?

7

Įsivertinimas: ar vykdomas reguliarus paskatų įsivertinimas, renkamas atgalinis ryšys iš paskatos gavėjų?

Plačiau su geraisiais pavyzdžiais galima susipažinti interneto tinklapyje <https://draugiska.jrd.lt>

10

Verislumo, darbo vietų kūrimo programos

Nors keletą metų mažėjo jaunimo, kuris nedirba, nesimoko ir nedalyvauja mokymuose, pagal naujausius duomenis šių jaunų žmonių skaičius kyla: 2018 metais tokių jaunų asmenų buvo 7,5 %, o 2019 metais – 8,6 %. 2019 metais iš Lietuvos emigravo 12,8 tūkstančiai jaunų žmonių, dalis iš jų tokį sprendimą priėmė, nes nemato tinkamų galimybių dirbti ar kurti verslą Lietuvoje¹. Kitiems jauniems žmonėms emigracija į užsienį ar kitą savivaldybę yra ir būdas įgyti išsilavinimą ar ugdyti reikiamas kompetencijas dalyvaujant programose, kurių gyvenamoji savivaldybė nesiūlo. Vienas iš būdų mažinti niekur nedirbančių, nesimokančių, nedalyvaujančių mokymuose ir iš šalies emigrujančių jaunų žmonių skaičių gali būti darbo vietų kūrimo programų ir jaunimo verislumo skatinimas.

¹ Duomenys paimti iš Jaunimo reikalų departamento „Jaunimo situacijos apžvalgos 2019 m.“

Lietuvoje jaunimas verslą ir verslumą vertina pozityviai – jie mano, jog verslas Lietuvoje verčiau kuria naudą visuomenei nei kad tenkina verslo savininkų finansinius interesus. Jaunimas taip pat rodo didelį susidomėjimą verslu, net trys iš keturių jaunuolių norėtų turėti savo verslą ir apie pusę prisiimtų atsakomybę už savo verslo vystymą. Jaunuoliai ne tik norėtų užsiimti verslu, bet tai norėtų daryti Lietuvoje – septyni iš dešimties jaunų žmonių nori dirbti Lietuvoje². Tačiau didelė dalis jaunimo jaučia, kad neturi išvystę pakankamai sugebėjimų, reikalingų darbo rinkoje. Kaip problemą jie mato ir tai, kad Lietuvoje nėra suteikiamos tinkamos sąlygos pradėti verslą, geresnes galimybes jie mato užsienyje.

Norint suteikti jaunimui žinių apie verslumą ir galimybes, savivaldybės turėtų didinti karjeros specialistų, profesinių konsultacijų prieinamumą. Svarbu ugdyti jaunimo praktinius įgūdžius, lavinti jauno žmogaus asmeninius ir socialinius įgūdžius, suteikti jam žinių ir gebėjimų, kurie bus reikalingi darbo rinkoje. Pats jaunimas prasčiausiai įvertina savo savikontrolės, lyderystės ir tarpasmeninius įgūdžius, todėl ypatingas dėmesys turi būti

skirtas šių kompetencijų ugdymui³. Savivaldybės galėtų bendradarbiauti su vietinėmis organizacijomis, kad jos su jaunimu vykdytų šių įgūdžių lavinimus per įvairius užsiėmimus ir bendradarbiautų su verslais. Padėti jaunimui įgyti praktinių įgūdžių darbo rinkoje taip pat galima vykdant įsidarbinimo vasarą ar kitas užimtumo programas, vykdyti atitinkamai pasirinktos formos darbą su jaunimu. Savivaldybėms daugiau dėmesio skiriant jaunimo verslumo ugdymui darbo rinkoje atsirastų daugiau kompetentingų jaunų žmonių, o tai paskatintų naujų verslų kūrimąsi visoje Lietuvoje. Tai reikštų ekonominę naudą savivaldybei, naujų darbo vietų sukūrimą, skatintų žmones likti gimtajame mieste. Taip pat reikia padėti tokiems jauniems žmonėms, kurie turi verslo idėją ir siekia ją realizuoti. Jiems padėti galima organizuojant verslo idėjų finansavimo konkursus arba vykdant akseleravimo programas. Šių programų metu pradedantieji verslams būtų teikiamas mentorius, vedami mokymai ir padedama finansiškai. Tokios programos yra svarbios, nes jos ne tik padeda jauniems verslininkams finansiškai, bet ir suteikia progą gauti verslumo žinių, kurti pažinčių tinklą.

2 Duomenys paimti iš 2019 metų „Verslo ir verslumo įvaizdžio jaunimo tarpe bei pasirengimo darbe rinkos tyrimo“

3 Duomenys paimti iš 2019 metų „Verslo ir verslumo įvaizdžio jaunimo tarpe bei pasirengimo darbe rinkos tyrimo“

GERIEJI PAVYZDŽIAI

14–18 m. jaunimui

Mokomųjų mokinių bendrovių veiklos visose gimnazijose užtikrinimas

Lietuvos Junior Achievement verslumo ugdymo „Mokomųjų mokinių bendrovių“ (MMB) programa skirta 7-8 klasių mokiniams, kurie spręsdami vietos problemą, atliepdami rinkos poreikį arba tiesiog testuodami savo idėjas kuria skirtingas prekes ir paslaugas, įgyja pirmąsias verslias patirtis ir skleidžia verslumo dvasią. Mokinių jaunąją bendrovę kuruoja mokykloje dirbantis mentorius (mokytojas (-a), kurie yra apmokomi dirbti pagal metodiką), taipogi mokytojui ir mokiniams padeda ir juos konsultuoja verslo savanoris, mentorius, kuris dalinasi savo įžvalgomis iš rinkos.

Jaunimo užimtumo vasarą ir verslumo skatinimo programos

Elektrėnų savivaldybė, siekdama didinti jaunimo motyvaciją, padėti jaunimui integruotis į darbo rinką, pagerinti profesinį bendradarbiavimą, lengvina sąlygas jaunimui vasarą įsidarbinti savivaldybės versluose, verslams kompensuojant dalį išlaidų už jaunuolio darbą.

Profesinio orientavimo konsultantų veiklos finansavimas bendrojo lavinimo mokyklose arba profesinio orientavimo centruose

Alytaus m. savivaldybė bendradarbiaudama su Užimtumo tarnyba ir JRD vykdo Alytaus regiono karjeros centro projektą. Projekto metu bus siekiama jauniems žmonėms teikti profesinio orientavimo paslaugas (individualus karjeros konsultavimas, savęs pažinimo veikla, verslumo skatinimas ir kt.)

18–25 m. jaunimui

Verslo idėjų konkursai, jaunų žmonių verslumo skatinimo (pvz. akceleravimo) programos

Šiaulių m. savivaldybė siekiant skatinti jaunimo verslumą, organizuoja geriausių verslo projektų konkursą. Viena iš tikslinių grupių konkurse yra asmenys nuo 18 iki 29 metų.

Verslo įmonėse įsidarbinusių jaunų specialistų įsikūrimo išlaidų kompensavimas

Šiaulių m. savivaldybėje vykdoma aukštos profesinės kvalifikacijos specialistų pritraukimo (skatinimo) dirbti Šiaulių m. savivaldybės teritorijoje veikiančiose įmonėse programa, pagal kurią specialistui gali būti skiriama finansinė parama būsto nuomos išlaidoms padengti.

Tauragės rajono savivaldybės projektas „Creativity Lab“

Tikslas – praktiškai ugdyti jaunimo verslumo kompetencijas, naudojant pasaulyje plačiai taikomas metodikas ir analizuojant realius miesto, verslo bei asmeninius iššūkius.

Daugiau gerųjų pavyzdžių galite rasti draugiska.jrd.lt

Jaunų žmonių įtraukimas į sprendimų savivaldybėje priėmimą

Kaip ir kiekvienoje šalyje, Lietuvoje taip pat yra siekiama skatinti didesnį visuomenės įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus. Valdžios institucijų ir piliečių partnerystė rengiant sprendimus yra pilietinės ir demokratinės visuomenės plėtros pagrindas. Ne viską palikdami savo atstovams, o patys įsitraukdami į sprendimų priėmimus, piliečiai gali turėti didesnę įtaką savo ekonominiam bei socialiniam gyvenimui. Tačiau Lietuvoje piliečių įsitraukimas į savivaldybės sprendimų priėmimo procesus nėra didelis. Pavyzdžiui, 2014 ir 2019 metais vykę tiesioginiai savivaldybės tarybos rinkimai parodė, kad savivaldybėms dar sunkiai sekasi įtraukti jaunimą į savivaldą. Jaunimo dalis, dalyvavusi savivaldybių tarybų rinkimuose atitinkamai yra 31% ir 29,2%⁴.

4 Duomenys paimti iš Jaunimo reikalų departamento “Jaunimo situacijos apžvalga 2019”.

Tačiau svarstant, ar jaunimas nori gyventi savo regione/šalyje, 71% jų teigia, kad galimybė dalyvauti priimant sprendimus yra svarbi⁵. Žiūrint į jaunimo organizacijų, neformalių jaunimo grupių, jaunimo iniciatyvų aktyvumą matoma, kad jaunimui dalyvavimas, atstovavimas yra svarbus, todėl svarbu atkreipti dėmesį, kaip jaunimui sudaryti palankiausias sąlygas įsitraukti į sprendimų priėmimą ir jauną žmogų įgalinti. Priežastis, kodėl tam tikra dalis jaunimo vis dar neaktyviai dalyvauja savivaldybės rinkimuose ir mažai įsitraukia priimant savivaldybės sprendimus, gali būti ta, kad jaunimas nežino, kaip jie gali prisidėti priimant sprendimus arba nesijaučia, kad turi pakankamai žinių ir kompetencijų prie jų prisidėti. Dažnai savivaldybėse nėra sukurtų struktūrų jaunimui dalyvauti savivaldoje arba į jauno žmogaus įtraukimą jose žiūrima paviršutiniškai. Kad jaunimas aktyviau įsitrauktų į vietos savivaldos veiklą, savivaldybės turi pripažinti jaunimą kaip svarbią savo visuomenės dalį ir lygiavertį partnerį priimant sprendimus, stengtis vystyti abipusį pasitikėjimą tarp savęs ir jaunimo. Jaunimo įtraukimas ir įgalinimas neturėtų būti tik

formalumas – svarbus įstaigų ir institucijų atvirumas, lankstumas, gebėjimas reaguoti į jaunimo kaip grupės poreikius.

Didinti jaunimo susidomėjimą savivalda, su pažindinti su jos svarba galima per įvairias informacines kampanijas, viešinimą ar iniciatyvų ambasadorių tinklų sukūrimą. Įgauti įgūdžių dalyvauti savivaldoje ir tapti pilietiškais jaunimas gali mokyklų ar neformaliojo švietimo įstaigų savivaldoje, bibliotekų, muziejų organizuojamuose renginiuose, atvirųjų jaunimo centrų ar erdvių veiklose ir t.t. Tai yra svarbu, nes jaunimas anksti ir visapusiškai galėtų pradėti ugdyti lyderystės, kritinio mąstymo, argumentavimo bei partnerystės įgūdžius, dalyvauti priimant sprendimus jaunimui taptų natūralia gyvenimo dalimi, o visa kita bendruomenės dalis suprastų jaunų žmonių dalyvavimo svarbą. Kuo anksčiau jauni žmonės įsitrauks į tokias veiklas, tuo tai didina šansus, kad jie norės dalyvauti priimant sprendimus per savivaldybės tarybos ar savivaldybės jaunimo reikalų tarybos veiklą, įvairias darbo grupes, neformalius judėjimus, kur toliau galės tobulinti minėtus įgūdžius ir didinti jaunimo atstovavimą. Vis

labiau populiarėja alternatyvios dalyvavimo formos kaip jaunimo aktyvizmas ar jaunimo judėjimai orientuoti į vieną probleminį klausimą, pavyzdžiui, į klimato kaitą. Savivaldybės turėtų atkreipti dėmesį į tokias dalyvavimo formas ir jas palaikyti, bendrauti su šių judėjimų jaunimo lyderiais, stengtis juos įtraukti priimant sprendimus. Nemažai jau-

nimo organizacijų įsitraukia į neformalius judėjimus ar savivaldybės struktūras, todėl remti šių organizacijų plėtrą ir veiklą yra dar vienas būdas padėti daugiau jaunų žmonių įsitraukti į savivaldą.

GERIEJI PAVYZDŽIAI

14–18 m. jaunimui

Savivaldybės jaunimo reikalų tarybos su aiškia rinkimų ir delegavimo tvarka

Klaipėdos rajono savivaldybėje veikia Klaipėdos rajono jaunimo reikalų taryba. Taryba padeda Jaunimo reikalų koordinatoriui ir Savivaldybei įgyvendinti jaunimo politiką. Siekiant šio tikslo, Taryba teikia siūlymus dėl jaunimo politikos krypties, renka informaciją apie jaunimo situaciją rajone, analizuoja užsienio valstybių patirtį.

Lankytojų, mokinių savivaldos neformaliojo ugdymo/švietimo įstaigose

Kauno m. savivaldybės Pirmojoje muzikos mokykloje veikia mokinių taryba ir mokyklos taryba, kurią sudaro mokinių tėvai, mokytojai ir patys mokiniai. Mokyklos taryba teikia siūlymus dėl mokyklos strateginių tikslų, lėšų naudojimo, veiklos tobulinimo, vertina Mokyklos vadovų veiklą.

**Informacinės kampanijos,
skatinančios jaunas žmones
domėtis savivaldybės jaunimo
reikalų tarybų, mokinių
savivaldų veikla**

Klaipėdos m. savivaldybė paskelbta Europos jaunimo sostine 2021. Tai galimybė įtraukti jaunimą aktyviau dalyvauti miesto gyvenime, suteikti daugiau galių formuoti jaunimo politiką. Projektas įtrauks į daugiau nei 200 gebėjimams ugdyti skirtų veiklų, jauni žmonės įsitrauks, organizuos, dalyvaus apie 400 renginių, bus užmegztos partnerystės su daugiau nei 70 vietos, nacionalinių, tarptautinių organizacijų.

Daugiau
gerųjų pavyzdžių
galite rasti
draugiska.jrd.lt

14–29 m. jaunimui**Jaunimo organizacijų atstovų ir jaunų žmonių dalyvavimas (narystės pagrindu) savivaldybės tarybos nuolatinėse komisijose, įvairiose darbo grupėse**

Kauno m. savivaldybė turi Akademinių reikalų tarybą, į kurios sudėtį įeina Kaune veikiančių valstybinių aukštųjų mokyklų studentų atstovybių deleguoti atstovai. Taryba pataria savivaldybei mokslo, studijų ir akademinės bendruomenės palankios aplinkos kūrimo klausimais.

Jaunimo buvimas vietos veiklos grupių valdybos sudėtyje

Vilniaus m. savivaldybės vietos veiklos grupės vienas iš steigėjų yra jaunimo organizacijų taryba, siekiant įtraukti jaunimą į vietinio įsidarbinimo galimybių ir bendruomenių socialinės integracijos didinimą.

Miesto arba konkrečių iniciatyvų ambasadorių tinklo kūrimas

„Klaipėda – Europos jaunimo sostinė 2021“ projektui buvo sukurtas ambasadorių tinklas. Juo siekiama, kad tiek jaunimo organizacijų atstovai, tiek jaunimas, nedalyvaujantis formalioje jaunimo struktūroje, galėtų įsitraukti į projekto komandą, padaryti jaunimąiau girdimą, o iniciatyvas matomesnes.

Įvairių jaunimo iniciatyvų finansavimas

Daugelis savivaldybių kenčia nuo tarptautinės ir vidinės migracijos, kuri spartina populiacijos senėjimą ir taip mažina savivaldybės finansines galimybes užtikrinti gerą pragyvenimo lygį ir patrauklią infrastruktūrą. Pavyzdžiui, Šiaulių miesto savivaldybės 2020–2022 metų strateginiame plane teigiama, kad dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo „mažėja vartotojų bazė ir teritorijos ekonominis aktyvumas, sunkiau išlaikyti ir gerinti gyvenimo lygį, užtikrinti užimtumą ir pajamas, daugėja socialinių problemų; be to, didėja infrastruktūros išlaikymo kaštai, sunkiau užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir patogumą“⁶. Kad galėtų išspręsti šias problemas, savivaldybėms būtina daugiau dėmesio skirti jauno žmogaus poreikiams. Siekdami, kad daugiau jaunimo pasilikėtų gyventi savivaldybėje ir prisidėtų prie savo bendruomenės gerovės, savivaldybė turi stengtis ugdyti pilietiškus, aktyvius ir kūrybingus lyderius. Norint išugdyti tokį jaunimą, savivaldybėms siūloma remti jaunimo iniciatyvas, kurios ugdo jaunimo gebėjimus, teikia galimybes jaunimui vykdyti veiklas ir

6 Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2020–2022 metų strateginis veiklos planas, <https://www.siauliai.lt/Miesto%20strateginis%20planas667>

prisdėti prie bendruomenės gerinimo. Savivaldybės teikiamas paskatas jaunimo iniciatyvoms galime suskirstyti į dvi grupes: paskatos organizacijoms ir paskatos jaunimo lyderiams.

Organizacijų finansavimas padėtų didinti jų plėtrą, užtikrintų nuolatinę ir ilgalaikę projektinę veiklą, daugiau jaunimo įsitrauktų į šių organizacijų veiklą ir taip organizacijos teiktų didesnę naudą didesniai skaičiui jaunų žmonių. Organizacijose susiburia daug energingų, kūrybingų ir aktyvių jaunų žmonių, kurie nori įgalinti jaunimą, suteikti jiems žinių ir naudingų patirčių, tačiau šių organizacijų ištekliai yra riboti ir jų neužtenka įvykdyti visas sugalvotas veiklas. Savivaldybė, bendradarbiaudama su organizacijomis, suteikdama jiems reikalingus išteklius gali prisidėti prie jaunimui svarbių iniciatyvų įgyvendinimo ir taip ugdyti organizuotą, pilietišką ir gabų jaunimą. Toks iniciatyvų finansavimas yra patrauklus ir dėl to, kad jaunimas dalyvaudamas šiose organizacijose galėtų pats savivaldybei siū-

lyti, kokioms iniciatyvoms reikia paramos ir kokio pobūdžio (finansinės, ekspertinės, metodinės ir kt.) paramos reikia. Tokiu būdu būtų ne tik remiamos jaunimo iniciatyvos, bet jaunimas būtų įtrauktas į sprendimų priėmimo procesus ir savivaldybės lėšos būtų panaudotos tikslingiau, jos labiau atitiktų jaunimo poreikius toje savivaldybėje.

Parama jaunimo lyderiams gali būti teikiama per įvairias programas ir projektus, kurie padeda lyderiams ugdyti savo gebėjimus ir talentus. Pavyzdžiui, mentorystės programų metu jaunas žmogus komunikuodamas su mentoriumi sugebėtų įveikti iškilusius iššūkius, mokytųsi iš mentoriaus sukauptos patirties, išmoktų reflektuoti savo veiksmus ir patirtį. Turėti stiprius jaunimo lyderius savivaldybėse svarbu, nes jie daug prisideda prie jaunimo įgalinimo ir aktyvinimo, įgiję reikiamų kompetencijų ir įgūdžių gali tapti savivaldybės partneriais užtikrinant jaunimo politikos įgyvendinimą, skatinant jaunus žmones aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje, prisidedant prie savivaldybės bendrojo gėrio.

GERIEJI PAVYZDŽIAI

14–29 metų jaunimui

Jaunimo ir su jaunu dirbančių organizacijų, neformalių jaunimo grupių, ypač NVO, finansavimo programos

Tauragės r. savivaldybė finansuoja jaunimo organizacijų, jaunimo grupių ir su jaunu dirbančių organizacijų projektus, taip siekiant didinti šių organizacijų plėtrą ir veiklą.

Programos ir projektai, skirti jaunimo lyderiams ugdyti, jaunimo lyderystės įgūdžiams stiprinti (ypač per švietimo sistemą)

DofE (angl. *The Duke of Edinburgh's International Award*) tarptautinių apdovanojimų programa yra ugdymosi programa jauniems žmonėms, padedanti ugdyti savo talentus, mokytis iš patirties įveikiant iššūkius ir įprasminant savo laisvalaikį.

Dalyvaujamojo biudžeto principų taikymas (kai jauni žmonės patys gali balsuoti už projektus)

Klaipėdos m. savivaldybėje mokiniai yra kviečiami teikti projekto idėjas dėl Savivaldybės biudžeto, o vėliau už jas balsuoti. Šios akcijos tikslas – skatinti mokinių iniciatyvas, burti mokinių ir mokyklų bendruomenes, didinti mokinių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesus.

Daugiau gerųjų pavyzdžių galite rasti draugiska.jrd.lt

30

Jaunimui palanki infrastruktūra, paslaugos

Jaunimas Lietuvoje susiduria su įvairiomis problemomis: vieni gyvena socialinę riziką patiriančiose šeimose, kiti gyvena kaimiškose vietovėse, kur yra prastas susisiekimas iki vietų, kur yra teikiamos jaunimui reikalingos paslaugos, kai kurie, nesulaukę tinkamo ugdy- mo ir pagalbos, pasuka į nusikalstamą veiklą. Galima pasidžiaugti, kad jaunimo nusikals- tamumas mažėja – nuo 2014 m. iki 2019 m. įtariamų padarius nusikaltimą jaunų žmonių sumažėjo 10 tūkstančių, 2019 m. tokių jaunų žmonių buvo 17 718⁷. Siekiant tobulinti jaunų žmonių kompetencijas, mažinti jaunimo nusikalstamumo lygį ir kurti galimybes jauniems žmonėms, reikia didinti jų užimtumą. Tam, kad jaunimas būtų užimtas, pagal jų poreikius reikia sukurti prieinamą ir kokybišką jaunimo infrastruktūrą ir paslaugas. Tokia infrastruktūra apima jaunimo laisvalaikį ir tobulėjimo galimybes, ji turi būti prieinama tiek mieste, tiek kaimiškose vietovėse gyvenančiam jaunimui. Reikia siekti, kad tokia infrastruktūra ir paslaugos būtų kokybiškos bei lengvai prieinamos kiekvienam jaunuoliui.

7 Duomenys paimti iš Jaunimo reikalų departamento “Jaunimo situacijos apžvalgos 2019”.

Jaunimui palankios infrastruktūros ir paslaugų kūrimas apima galimybių jauniems žmonėms užsiimti patinkančia veikla suteikimą. Todėl svarbu, kad būtų kuriamos vaikų žaidimo, krepšinio aikštelės, riedlenčių ir kiti parkai. Galimybė užsiimti tokia veikla, padeda jauniems žmonėms užmegzti ir palaikyti kontaktą su draugais, mažina streso lygį. Turėti pomėgių jaunimui svarbu, tačiau jiems taip pat reikia užtikrinti galimybes turėti turiningą laisvalaikį, kurio metu jie galėtų ugdyti savo gebėjimus, įgyti naujų žinių, augti kaip asmenybės. Kad jaunimas turėtų kur saugiai ir kokybiškai praleisti laisvą laiką, savivaldybės turi užtikrinti tokių vietų kaip atvirieji jaunimo centrai ar erdvės, informavimo ir konsultavimo taškai ar centrai steigimą bei kokybišką paslaugų teikimą, sudaryti sąlygas, jog ir kitos įstaigos būtų lengvai, įvairiu metu prieinamos jaunimui. Kaip papildoma galimybė jaunimui galėtų būti savivaldybėje veikiančios profesinio orientavimo, rengimo centrai. Taip pat reikia sudaryti sąlygas jaunimui savanoriauti, taip ugdant bendrąsias, socialines, kultūrinės ir kitas kompetencijas - tai padaryti savivaldybė gali per finansavimą, viešinimą ir palaikymą užtikrindama Jaunimo sava-

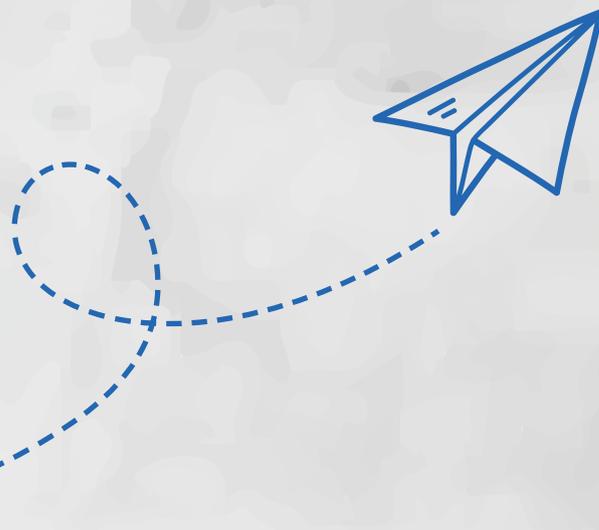
noriškos tarnybos programos savivaldybėje vykdymą, bendradarbiaudama su organizacijomis populiarinant savanorystės kaip ne tik jaunimo užimtumo, bet ir ugdymo idėją.

Kad jaunimas galėtų gyventi pilnavertį, saugų ir sveiką gyvenimą, reikia užtikrinti jaunimui skirtų paslaugų paketą, vykdyti įvairias programas. Viena iš jaunimui reikalingų paslaugų yra konsultacijos. Kad jaunimas žinotų, kaip gali gauti visą jam reikalingą ir aktualią informaciją, savivaldybė turi skleisti žinią apie galimybes konsultuotis apskrities Jaunimo informavimo ir konsultavimo taškuose ar centruose ir viešinti jaunimo informavimo ir konsultavimo paslaugas bei aktualiausia jaunimui informaciją teikiančią „Žinau viską“ internetinę svetainę. Sveikatos paslaugų buvimą jauniems žmonėms galima užtikrinti įkuriant jaunimo sveikatos centrus poliklinikose, kur jaunuoliai turi galimybę nemokamai konsultuotis su medicinos specialistais. Gerai emocinei sveikatai užtikrinti taip pat padėtų ir patyčių prevencijos programos, kurios teikia rekomendacijas mokyklos bendruomenei, kaip atpažinti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti. Reikia ir tokių paslaugų, kurios būtų orientuotos ir į

tam tikras tikslines grupes, pavyzdžiui, jaunas šeimas. Padėti jauniems tėvams ugdyti tėvystės įgūdžius, mokytis, kaip spręsti iškilusias problemas ir kurti gerą ryšį su vaikais gali pozityvios tėvystės programos, kurių metu socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros ir kitokio pobūdžio įstaigos teikia konsultacijas bei rengia mokymus jaunoms šeimoms. Užtikrinant kokybiškų paslaugų jaunimui teikimą savivaldybėje, svarbu pasitelkti tarpžinybinį, tarpinstitucinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą, įtraukiant visuomenės sveikatos biurą, policiją ir kitas suinteresuotas šalis.

Jei nėra galimybių užtikrinti reikiamos infrastruktūros ir paslaugų lokaliai, reikia suteikti jaunimui galimybes paslaugas gauti kitose vietovėse arba užtikrinti paslaugų mobilumą. Pirmu atveju savivaldybė galėtų

organizuoti jaunuolių keliones į įvairius regionus, mokymus ar kitas veiklas, užtikrinti viešojo transporto pavėžėjimus iki jaunimui reikiamos infrastruktūros ar paslaugų. Kita galimybė yra mobilusis darbas su jaunimu, kai atvirojo darbo su jaunimu paslaugas teikiantys darbuotojai patys atvyksta į tolimesnes savivaldybės vietas (didžiuosiuose miestuose jaunimo užimtumo tikslu gali būti vykdomas darbas su jaunimu gatvėje). Mobilusis darbas su jaunimu bei darbas su jaunimu gatvėje padeda jaunimui gauti reikiamas paslaugas, palaikymą ir didina jaunimo užimtumą nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos. Didžiuosiuose miestuose gali būti vykdomos darbo gatvėje su jaunimu programos.

GERIEJI PAVYZDŽIAI

14–18 metų jaunimui

Biudžetinių įstaigų patalpų (įskaitant mokyklų) prieinamumas jauniems žmonėms iki 19.00 val.

Pakruojo r. savivaldybės Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokykloje sėkmingai veikia Atvirasis jaunimo centras, kuriame jaunimas gali lankytis nuo 13:00 iki 19:00 valandos.

Mobiliojo darbo su jaunimu ir darbo su jaunimu gatvėje finansavimas

Elektrėnų savivaldybė šešiose seniūnijose vykdo mobilųjį darbą su jaunimu. Projekto metu įgyvendintos veiklos stiprina vietos bendruomenę ir vietos jaunimo organizacijas. Įgyvendintos veiklos padeda jaunimo organizacijoms priartėti prie vietos bendruomenių, o bendruomenėms – suprasti darbo su jaunimu vertybes ir principus.

Jaunimo sveikatos centrų, atvirųjų jaunimo centrų/erdvių, jaunimo informavimo ir konsultavimo centrų finansavimas

Vilniaus m. savivaldybėje veikia Vilniaus jaunimo informacijos centras, kuris teikia jaunimo informavimą ir konsultavimą. Pagrindinės konsultacijų temos: mokymasis, darbas, psichologinės paslaugos, informacinis ir finansinis raštingumas ir kt.

Vilniaus m. savivaldybė finansuoja programą, kurios tikslas – teikti efektyvesnes, jaunimui pritaikytas sveikatos priežiūros paslaugas. Pagal šią programą veikia Karoliniškių poliklinikos Jaunimo sveikatos centras, kur teikiamos nemokamos visuomenės sveikatos specialisto, šeimos gydytojo, vaikų ligų gydytojo, gydytojo psichiatro ir kitos konsultacijos.

Visose Lietuvos savivaldybėse yra veikiantys atvirieji jaunimo centrai ir (arba) erdvės, kuriose visiems jauniems žmonėms, nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, suteikiamos galimybės saugiai leisti laisvalaikį, užsiimti juos dominančia veikla, o esant poreikiui – padedant kompetentingiems jaunimo darbuotojams spręsti kasdienybėje kylančius iššūkius ir klausimus.

Patyčių prevencijos programų mokyklose užtikrinimas

Vilniaus m. savivaldybė turi Patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo bendrojo ugdymo mokyklose tvarkos aprašą. Jis padeda mokykloms užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką.

Lietuvos mokyklose yra įgyvendinama Olweus patyčių prevencijos programa, kuria siekiama mažinti patyčių ir asocialaus elgesio apraiškas. Šia programa mokyklos personalas yra mokamas atpažinti, pastebėti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti.

Sporto infrastruktūros kūrimas (krepšinio aikštelės, treniruokliai, riedučių parkai)

Alytaus r. savivaldybės administracija su Nacionaline mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ir Alytaus rajono vietos veiklos grupė 2020 m. įvykdė projektus „Sporto aikštynų įrengimas, pritaikant juos jaunimo laisvalaikiui bei sveikatingumui, Mergalaukio ir Užupių kaimuose“ ir „Jaunimo aktyvinimas ir saviraiškos didinimas gerinant sporto infrastruktūrą Kumečiuose ir Verebiejuose“. Mergalaukio, Užupių, Kumečių ir Verebių kaimuose buvo įrengti nauji multifunkciniai sporto aikštynai.

Šaulių klasių steigimas ir palaikymas

Alytaus m. „Putinų“ gimnazijoje veikia 4 šaulių jaunųjų šaulių klasės. Be bendrojo ugdymo dalykų moksleiviams privaloma lankyti ir jaunojo šaulio užsiėmimus, tai įskaičiuota į bendrą pamokų skaičių.

Vaikų žaidimo aikštelių kūrimas

Klaipėdos m. savivaldybė vykdo „Vaikų žaidimo aikštelių įrengimo ir atnaujinimo 2018-2020 m. programą“, kurios paskirtis – suplanuoti higienos normų neatitinkančių senų vaikų žaidimo aikštelių atnaujinimą ar naujų vaikų žaidimo aikštelių įrengimą viešosiose miesto erdvėse ir daugiabučių namų kiemuose. Pagal šią programą jau yra įrengtos 8 vaikų žaidimų aikštelės, atnaujinta 15 sporto aikštelių daugiabučių namų kiemuose.

Savanius priimančių ir su jais dirbančių organizacijų tinklo kūrimas, palaikymas

Šiaulių m. savivaldybė padeda finansuoti Jaunimo savanorišką tarnybą siekiant užtikrinti visumą organizuojamų ir vykdomų savanoriškų veiklų, kuriose dalyvauja savanoris, jaunimo savanorius priimanti organizacija, savanorišką veiklą organizuojanti organizacija, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Šiaulių miesto savivaldybės administracija.

Vilniaus m. savivaldybėje veikia VŠĮ Vilniaus neformaliojo ugdymo ir savanorystės centras, kuris skatina, skleidžia ir populiarina savanoriavimo idėją Vilniaus mieste, įtraukia gyventojus į savanorišką veiklą visose srityse.

Pozityviosios tėvystės programos, jaunų šeimų konsultavimas

Utenos r. savivaldybė vykdo pasirengimo šeimai ir tėvystės įgūdžių ugdymą, kurio metu yra ugdomi gebėjimai kurti darnius tarpusavio santykius šeimoje, tėvams suteikiamos žinios ir įgūdžiai suprasti vaiko elgesio priežastis, kurti gerą ryšį su vaiku. Paslaugą teikia įvairios socialiniu paslaugų įstaigos, sveikatos priežiūros įstaigos, parapijos, vyskupijos šeimų centrai.

18-25 m. jaunimui

Daugiau gerųjų pavyzdžių galite rasti draugiska.jrd.lt

40

Paskatos jaunimui (stipendijos, būstas ir t.t.)

Nors nuo 2017 m. iš Lietuvos emigravusių jaunų žmonių skaičius mažėja, emigruojančio jaunimo skaičius vis dar išlieka didelis – per 2019 m. iš Lietuvos emigrovo daugiau kaip 12 tūkst. jaunų žmonių⁸. Daugiau kaip 80 proc. emigruojančio jaunimo sudaro vyresnis nei 20 metų jaunimas, t.y. studentiško arba poststudijinio amžiaus. Kaip pagrindinės emigracijos priežastys yra išskiriamas negalėjimas susirasti darbo Lietuvoje apskritai arba pagal turimą specialybę (išsilavinimą), per mažas mokamas darbo atlyginimas Lietuvoje, noras studijuoti užsienyje ar išmokti užsienio kalbą.

Jauniems žmonės svarbu, kad savivaldybėse būtų sudarytos visos sąlygos visaverčiam, jauno žmogaus poreikius tenkinančiam gyvenimui. Didelė dalis jaunų žmonių išvyksta gyventi, dirbti į kitas savivaldybes dėl geresnių gyvenimo, apgyvendinimo, įsidarbinimo sąlygų. Kita dalis jaunų žmonių iš savo savivaldybės išvyksta dėl galimybių įgyti išsi-

lavinimą, su kuriuo galėtų ir norėtų grįžti į gimtąją savivaldybę. Savivaldybėms skiriant daugiau dėmesio jaunų žmonių apgyvendinimo, darbinimo klausimams, būtų galima užtikrinti jaunų žmonių apsisprendimą likti gyventi gimtojoje savivaldybėje arba į ją sugrįžti vėliau. Jauno žmogaus apsisprendimas likti arba grįžti į savo savivaldybę yra

8 Lietuvos statistikos departamento duomenys.

kompleksinis. Tokio apsisprendimo priežastys gali būti įvairios – prieinama infrastruktūra jaunam žmogui ir (ar) jaunoms šeimoms, jaunam žmogui prieinamesnės būsto, pragyvenimo kainos, galimybė išvengti didelio miesto keliamo streso. Tai gali būti susiję ir su lengvesniu susisiekimu, saugesne aplinka, galimybe dažniau susitikti su šeima. Kuo daugiau šių sąlygų tenkinama, tuo didesnė tikimybė, kad jaunas žmogus apsispręs likti arba grįžti į savo savivaldybę.

Savivaldybėse, ypač mažesniuose, nutolusiuose, pasienio regionuose, jaučiamas jaunų specialistų trūkumas (gydytojų, teisininkų, architektų, kt.) Kai kuriose savivaldybėse gabūs būsimieji specialistai neturi gali-

mybių išvykti ir įsikurti kitoje savivaldybėje, kurioje galėtų įgyti reikiamą išsilavinimą, ar už jį susimokėti. Įvairios finansinės, būsto paskatos sudaro sąlygas jaunų specialistų, sričių profesionalų ugdymui bei pritraukimui į savivaldybę. Taip pat galima užtikrinti jauniems žmonėms paskatas atlikti praktiką konkrečioje savivaldybėje.

Stiprinant jaunimo politiką vietos lygmeniu, savivaldybėms yra rekomenduojama skatinti jaunimui palankias sąlygas gyventi ir dirbti savivaldybėje. Šios sąlygos apima įvairias paskatas, susijusias su stipendijomis studentams, jauniems specialistams, parama būstui jaunoms šeimoms, patrauklių praktikos vietų, pritraukiančių specialistus, kūrimu ir t.t.

18–29 m. jaunimui**Stipendijos jauniems profesionalams, pavyzdžiui, gydytojams**

Joniškio r. savivaldybėje identifikuojamos specialybės, kuriose yra jaučiamas gydytojų trūkumas. Pagal tai yra skiriamos finansinės paramos gydytojams, atvykstantiems dirbti į asmens sveikatos priežiūros įstaigas tam, kad būtų užtikrintas kokybiškas ir prieinamas asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas Joniškio r. gyventojams.

Būsto įsigijimo arba būsto nuomos išlaidų kompensavimas

Skuodo r. savivaldybėje yra skatinama gyventojus imtis savarankiškos veiklos, kurti ir plėsti verslo įmones. Tam, kad būtų pritraukiami jauni specialistai, yra kompensuojamos verslo įmonėse įsidarbinusių iš kitur atvykusių jaunų (iki 40 metų amžiaus) kvalifikuotų specialistų įsikūrimo išlaidos.

GERIEJI PAVYZDŽIAI**Studijų ar persikvalifikavimo išlaidų kaštų, stipendijų mokėjimo studentams kompensavimas**

Klaipėdos m. savivaldybėje, norint paskatinti gabius ir talentingus jaunuolius studijuoti, yra skiriamos stipendijos gabiems ir talentingiems Klaipėdos aukštųjų mokyklų I kurso studentams.

Varėnos r. savivaldybėje, siekiant pagerinti aukštojo mokslo prieinamumą Varėnos r. savivaldybės mokyklas baigusiems abiturientams ir skatinant jaunų specialistų sugrįžimą dirbti į rajoną, yra vykdomas savivaldybės studijų rėmimas.

Vienartinės įsikūrimo išmokos jaunoms šeimoms arba jauniems žmonėms

Molėtų r. savivaldybėje yra skiriamos finansinės paskatos jaunoms šeimoms pirmajam būstui įsigyti, siekiant sukurti plėtros modelį, skatinantį grįžti, įsikurti ir gyventi Molėtų rajone.

Daugiau
gerųjų pavyzdžių
galite rasti
draugiska.jrd.lt

14–29 m. jaunimui

Programos, skirtos palaikyti ryšį su išvykusiais iš savivaldybės jaunais žmonėmis ir skatinančios juos grįžti

Tauragės r. savivaldybėje įgyvendinamas projektas „Globali Tauragė“, kuriuo siekiama, kad Tauragė būtų ne tik patrauklus miestas kurti, bet ir gyventi gamtoje ir šalia gamtos. Projekto metu daug investuojama į infrastruktūros atnaujinimą, neformalaus ugdymo plėtrą, laisvalaikio paslaugų plėtimą.

Kelionės išlaidų į mokymus kompensavimas arba mokymo išlaidų kompensavimas

Alytaus m. savivaldybėje, siekiant suteikti galimybę savivaldybėje gyvenančiam 14–29 metų jaunimui kelti įvairių sričių (bendrąją, asmeninę, socialinės kompetencijos, lyderystės, viešojo kalbėjimo, jaunimo organizacijų veiklos tobulinimo, debatų ar kitų temų) kvalifikaciją, atstovauti Alytaus miesto jaunimą reprezentuojančiuose ir atstovaujamuosiuose renginiuose, dalinai kompensuojamos jaunimo mokymų, transporto išlaidos.

Draugiškas jaunimui savivaldybės įvaizdis

Pagal Europos Sąjungos jaunimo dialogo proceso Lietuvoje „Jaunimo galimybės“ jaunimo tyrimą, tik 25,8% jaunų žmonių sutinka, kad regionai turi gerą įvaizdį nacionaliniu lygmeniu⁹. Verslumo skatinimas, jaunimo įgalinimas, jaunimo iniciatyvų finansavimas ir jaunimui palankios infrastruktūros kūrimas yra svarbūs veiksniai kuriant draugišką jaunimui savivaldybę, tačiau bandant įgyvendinti šias paskatas, taip pat svarbu ir savivaldybės komunikacija su jaunimu. Jeigu savivaldybė vykdys anksčiau minėtas paskatas, tačiau nesugebės jų tinkamai iškomunikuoti jaunimui, pristatyti patraukliai ir suprantamai, jaunimas nebus linkęs pasinaudoti teikiamomis galimybėmis. Norint sudaryti gerą įvaizdį savivaldybėms svarbu tinkamai, atsakingai ir tikslingai komunikuoti su jaunimu.

9 Duomenys paimti iš Europos Sąjungos jaunimo dialogo proceso Lietuvoje „Jaunimo galimybės“ tyrimo.

Visų pirma, savivaldybės turi turėti aiškų ir suprantamą internetinį puslapį, kuriame jaunam žmogui būtų kuo lengviau surasti jam reikalingą informaciją. Savivaldybėms rekomenduojama savivaldybės tinklalapyje turėti atskirą skiltį skirtą jaunimui, joje pateikti tik reikiamą, aiškią informaciją ir ją nuolat atnaujinti. Tinklapyje reikia teikti informaciją apie jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas ir jų kontaktus, pranešti apie savivaldybės jaunimo reikalų tarybą, savanorystės galimybes ir kitas veiklas, susijusias su jaunimu. Komunikuojant svarbu nepamiršti, kad viena iš pagrindinių komunikavimo priemonių su jaunimu šiais laikais yra socialiniai tinklai. Savivaldybėms svarbu naudotis tokiais socialiniais tinklais kaip *Facebook* ir *Instagram*, sukurti

atskirų organizacijų, įstaigų bei iniciatyvų, skirtų jaunimui, paskyras ir ten kelti jaunimui naudingą informaciją. Savivaldybė turi sekti, kokius komunikavimo būdus naudoja jaunimas, ir pati juos taikyti, kad jaunimui būtų kuo lengviau gauti informaciją apie galimybes, kuriomis jie gali pasinaudoti. Jei pirmą kartą bendraudamas su savivaldybės darbuotoju jaunas žmogus jausis atstumtas, nesuprastas, jis susidarys neigiamą įvaizdį apie savivaldybę kaip instituciją ir tikėtina bus nelinkęs toliau komunikuoti, todėl bendraujant su jaunimu svarbus ne tik informacijos tikslumas bei aktualumas, bet taip pat į jaunuolių užklausą reikia reaguoti greitai (per vieną-dvi dienas) ir bendrauti maloniai, atsižvelgiant į jo individualius poreikius.

GERIEJI PAVYZDŽIAI

Savivaldybės darbuotojai naudoja socialinius tinklus bendravimui su jaunais žmonėmis

Kauno m. savivaldybės Jaunimo informavimo ir konsultavimo centras Kauno apskrityje ir Jaunimo reikalų koordinatorių naudoja bendrą Facebook paskyrą „Jaunas Kaunas“, kurioje skelbiama jaunimui aktuali informacija: <https://www.facebook.com/JaunasKaunas>

Molėtų r. jaunimo reikalų koordinatorių turi Facebook paskyrą, kurioje aktyviai skelbia jaunimo naujienas, informaciją apie jaunimui aktualius renginius, mokymus, konsultacijų galimybes: <https://www.facebook.com/moletu.jaunimoreikalukoordinatorius.5>

Patrauklus ir aiškus savivaldybės tinklapis, atskira skiltis Jaunimui

Tauragės r. savivaldybė turi patrauklų tinklapį su atskira skiltimi jaunimui, kurioje pateikiama informacija apie tai, kas atstovauja Tauragės r. savivaldybės jaunimą, ką jaunimas gali veikti savivaldybėje, kokios jaunimo programos ir jaunimo centrus/erdves veikia savivaldybėje ir pateiktos nuorodos į kitus jaunimui aktualius puslapius: <https://www.taurage.lt/savivaldybe/struktura-ir-kontaktai/veiklos-sritys/jaunimas/>

Daugiau
gerųjų pavyzdžių
galite rasti
draugiska.jrd.lt

50

Leidini parengė

Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, A. Vivulskio g. 5, Vilnius, 2020 m.

Vizualinis sprendimas

Ieva Makarevičė

<https://draugiska.jrd.lt>

